

عبارتهای موزون عروضی: جلوه‌ای از اعجاز فرازمانی و فرازبانی قرآن

بابک شریف^۱، فاطمه بهرامی^۲

۱- دکتری زبان‌شناسی دانشگاه اصفهان، B.sharif@cbi.ir

۲- استادیار زبان‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی، f_bahrami@sbu.ac.ir

چکیده

در معنای اعجاز قرآن وجوه متعددی، هم به لحاظ ظاهری و هم از حیث محتوایی بیان کرده‌اند. یکی از مهمترین جنبه‌های نظم موسیقایی قرآن کریم، ضرب‌آهنگ یا موزون بودن عبارات آن است که در کنار جاذبه معنایی و محتوایی قرآن بر زیبایی آن افزوده و سبب کشش و جذبۀ مضاعف آن می‌شود. آن چه به نحو تفصیلی برای نخستین بار در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است، عبارات موزونی است که وزن آنها قابل تطبیق بر اوزان عروضی است و در بسیاری از آیات قرآن کریم به چشم می‌خورد. برای بررسی این موضوع، عباراتی از چهار جزء آغازین قرآن کریم که بدون نیاز به هیچ گونه دخل و تصرفی موزون هستند، استخراج و بر اساس ارکان عروضی آنها دسته بندی شده‌اند. یافته‌های این پژوهش به صراحت حاکی از آن است که عبارات موزون با وزن عروضی در قرآن به فراوانی به چشم می‌خورند و دارای اوزانی هستند که در شعر عربی یا فارسی یا هر دو یافت می‌شود. بر اساس پژوهش حاضر تعداد این گونه عبارات تنها در چهار جزء نخست و تنها با احتساب اوزان متفق‌الارکان ۱۲۰ عدد است. بدین ترتیب می‌توان تعداد عبارات موزون (اعم از متفق یا مختلف الارکان) در سراسر قرآن کریم را بالغ بر چند هزار فقره تخمین زد. تعداد بسیار زیاد این عبارات در سرتاسر قرآن کریم نشان می‌دهد که این پدیده در قرآن، بر خلاف نظر کسانی که معتقدند موزونیت این عبارات بدون قصد گوینده بوده است، نه تنها تصادفی نیست، بلکه می‌تواند جلوه‌ای از اعجاز فرازمانی و فرازبانی قرآن باشد.